

ГОДИНА III.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 17.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“ од Јована Ђорђевића.

(Наставак.)

Признајем, да ови цитати Вујићеви не дишу салонским духом. Што сам их ипак навео, чинио сам, што они могу најбоље послужити за карактеристику и Вујића и тадашњих односаја; а то је нужно за историка, коме нису довољни сами сувопарни статистични податци, него му требају и оваке карактерне црте, да њима обележи физиогномију онога времена, и да му историјска слика, на којој ради, добије што више живота.

Да видимо, какав нам се указује Вујић по свему, што из његовог животописа знамо, и што је онде аутентично доказано.

Он је човек доброга срца; љуби своје родитеље и родбину, јер својој матери, која је у парници изгубила кућу, купује у Баји виноград за 200 ф., а то му је сва тековина од учителовања у Ст. Бечеју. — Он љуби свој народ, своју веру, човечанство, јер приход од своји представа даје на школу, цркву и сироте. — Он је без користољубља, јер дели другима од своје сиротиње. — Он љуби науку, лепе вештине, јер пише и научне и забавне књиге, и заводи у своме народу позоришне представе, за које је импулс по свој прилици добио у Италији, где је радо одлазио у позоришта.

За што је био Вујић тако опор у својој полемици, за што се служио таким неуљудним изражајима према својим противницима? — питаће когод, а можда ће му то и замерити. Али не треба заборавити, да се Вујић у тим својим полемикама само бранио, а није нападао; и ако је он гдекад своје перо и у жуч умочио, ваља имати на уму, да су стреле његови противника доста често умакане у отров презирања,

потварања и опадања! Вујић је био од колевке до гроба сиромаш, и с тога често презиран од људи, који су на лествицама људске вредности далеко испод њега били; то га је морало болети и дражити, ма да је сиротињу сносио са правом стојичком равнодушносту. Вујић је био наиван, као мало дете, кроз цео свој век: стога је често служио за нишан и сланим и несланим досеткама наши домишљана. Осим тога је Вујић био „човек из народа,“ и ма да је писао језиком славено-српским, ипак је од свију српски списатеља највише по народу ишао, и највише се по „нижим регијама“ бавио; с тога је и од самог старијег и млађег нараштаја списатељског и понајвише био сматран и предсретан као „плебејац,“ као нека врста књижевни „хаузирера и вандровкаша,“ па се није ни чудити, што је из доброг, поштеног, ученог, вредног и родољубивог Вујића кадгод проговорио и „плебејац,“ кад је за неупутне сарказме требало дати „заушску“ каквом књижевном „аристократу,“ или „филлистру.“

Због његовог честог путовања назваше га „скитницом.“ Овима он у своме „Путешествију“ (1845.) одговара овако: „Када би ја, по онима земљама, куда сам ја пролазио, људма на каквој тјаготи и бешчестију био, сирјеч: када би ја скаредна и непристојна дјела чинио, то онда такови људи имали би право; обаче таково што не може мени нитко на белом свету доказати, да би сам ја таково што непристојно от начала битија мога чинио, нити чинити будем. А и ово је истина права, да сам ја у Русију путујући у путу многа удрученија претерпети морао, а к томе узрок је био недостатак новаца; за то

принужден сам био ја с једним комадићем хленца и с једном чашицом водице целе летне дане проводити. И ја ништа не марећи за цела ова моја неспокојинства и мученија отважим се на ово моје тјаготно и опасно путовање, само за показати Народу мом Србском, колико велику корист и ползу почерпавати буде он из моји путовања, када их усчита; за што ја њему пред очи представљам разне земље, предјеле, царства, рјеке, горе, вароши, градове, обичаје народне и различите редкости њему непознате;

(Наставак.)

за то дакле ово се не зове скитати, него на велику ползу Народу своме бити! — А скитница зове се онај, који сандук напуни с новци, пак по свету којекуда блуди, новце по скареднима и гнуснима местима потроши: а после када се от новаца очисти, а он се после поврати јалов дома! — Или који по свету путујући, свака безобразнија и злодјејанија чини; како ти лаже, вара, проси, краде и убија и т. д., дакле такови путешественик зове се скитница, битанга, дангуба, бездјелник и злодјеј!!!“

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

287. „Нечувена болест,“ лакрдија у 2 чина, написао А. Коцебу, превео М. А.

288. „Најмител Вампушић,“ покладна игра у 5 чинова, написао А. Коцебу, превео Ј. Цар.

289. „Намишљени болесник,“ шаљива игра у 3 чина, од Молијера, превео Вежић.

290. „Незна ни сам шта ће,“ шаљива игра у 1. чину, од Молијера, превео Милан.

291. „Неразумност,“ шаљива игра у 3 чина, од Русана, превео (?).

292. „Никола Шубић,“ трагедија у 5 чинова, од Т. Кернера, превео Марјановић.

293. „Невоља ради покућства,“ лакрдија у 1. чину, од Битнера, превео С. Димитријевић.

294. „Нарав и уметност,“ шаљива игра у 3 чина, написао Албини, превео С. Димитријевић.

295. „Низ бисера,“ жалосна игра у 2 чина, од Холтаја, превео С. Димитријевић.

296. „Нешто обилази по кући,“ шаљива игра у 2 чина, од Холтаја, превео С. Димитријевић.

(Наставиће се.)

297. „На приземљу и у првом кату,“ лакрдија у 4 чина, од Нестроја, превео С. Димитријевић.

298. „Неутешени,“ шаљива игра у 3 чина, од Нестроја, превео С. Димитријевић.

299. „Нећу се женити,“ шаљива игра у 3 чина, од Нестроја, превео С. Димитријевић.

300. „Неодољива страст,“ шаљива игра у 2 чина, од Е. Скриба, превео С. Димитријевић.

301. „Набоб,“ драма у 5 чинова, од Готшала, превео С. Димитријевић.

302. „Најбољи лечник,“ позоришна игра у 4 чина, од К. Бирхфајферге, превео С. Димитријевић.

303. „Нови човек,“ шаљива игра у 1. чину, од Баурнфелда, превео С. Димитријевић.

304. „Неуглађени драги камен,“ лакрдија у 1. чину, од Баурнфелда, превео С. Димитријевић.

305. „Неми и његов мајмун,“ шаљива игра у 3 чина, од (?), превео (?).

Л И С Т Ш Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Мишел Перен“) или „ухода против своје воље“ приказан је с новом поделом улога први пут на нашој позорници 30. јануара. „Мишел Перен“ је једна од најбољих француских шаљивих игара и по своме вештоме и природноме склопу, и по главној особи, која је верно и доследно нацртана.

Да видимо.

Перен (Ружић) свећеник је на селу, човек добродушан, питом, смеран, права библијска безазленост. Највећа му је радост у томе, што може да учи децу у школи, а то већ показује, да пријатељ дечији, и то не по дужности него по наклоности, може бити само човек безазлене душе. То нам долази као оно у јеванђељу, када спаси-

теж својим ученицима вели: „Пустите дјецу нека долазе к межи, и не браните им, јер је таковијех царство Божије.“ Али овог скромног преповедника слова божијег протерају устаници из службе, и ако сетоме противи општина. Без хлеба, не зна јадан Перен шта ће да ради, него хајде да иде у Париз, да потражи некадашње своје пријатеље, који су добили под конзулатом масне службе, па да их замоли, да га врате у његово мирно сеоце деци његовој. У Паризу потражи своју нећаку Тереску Ј. (Сајевиху), добру али сиромашну девојку, која залаже и крст с врата, спомен од матере своје, само да јој ујак не гладује. Веома је лепа црта у переновом карактеру, што устаје од стола гладан, када од заручника терескиног Бернарда (Недељковић) случајно дозна, да је Тереска крст заложила, само да му набави доручка. Перен би хтео да потражи своје старе пријатеље, али све некако налази изговора да не иде, само да их не би морао узнемиравати. Један од тих његових пријатеља је и Фуше (Зорић) вешти министар полиције. Каква разлика између та два пријатеља! Велико знање и умење, познавање света и људи учинило је, да је Фуше дошао до најглавније службе у држави: а јадан Перен није се могао одржати ни у својој парохији!

Фуше, и ако му је скупо време, опет потражи свога старог пријатеља, чим дозна од полиције, да је Перен у Паризу. Намера му је, да помогне Перену. А то је заиста веома лепо од министра! У наше дане многи, чим се мало горе пошну, одмах не ће да виде своје старе пријатеље. Кад гледамо са висине, долазе нам наши некадашњи пријатељи тако малени, али тако малени, а из низине изгледају нам опет они горе тако мали, мајушни! Фуше гони свога пријатеља, да му каже шта жели, али Перен заборави на све, што би му могло помоћи, па приповеда своме Јосифу како су као деца дивно живовали. Фуше гледа на свој сахат, казује, да му је време одмерено и жури свога пријатеља, да му каже, у чему би му могао помоћи. Ето невоље за Перена. Сада нити види, нити чује што, па у место да каже што га тишти, а он узвикне: „А ти ми бар, Јосифе, допусти, да те се сит нагледам!“ У то долази полицајни саветник Дезоне (Сајевих) да зове министра првоме конзулу. Сада опет Фуше нити чује, нити види што друго него дужност своју, па у хитњи препоручи Перена своме полицајном саветнику. Дезоне, који је од главе до пете само полицај, мисли, да Перен, кога му је препоручио министар, не може нико други бити него ухода. И ту почиње комичан да буде безазлени и поштени Перен: постаје ухода а и не слути да је то! Комичан је по ситуацији, па према вешто исплетеним приликама сад спасава, а сад опет упрошашћује Француску, или полицајски говоречи првога конзула, јер по њима је: *l'état c'est lui*. — Полиција је ухо и око држави; зна много, али не све. Тако зна, да се снује нека завера против првога конзула, али не може, да јој похвата трагове, него тумара по мраку и тамо и амо. Али конзуло дознаје и мимо полицију за ту заверу, па дозива министра и налаже му, да му за два сахата поднесе извештај о тој целој завери. Фуше добије нос, али прогута гнев свој, па долази, да на Дезонету искали срце своје с претњом, да ће га отерати, ако за један сахат не уђе у траг завери. Завере мора бити у држави када је год министар

треба, а ако је нема, добра полиција мора је створити из ока из бока! Дезоне стрпа нос у футрол, дозове све чиновнике, уходе и целу „држ“ га де“ гарду па им на кратко заповеди, да му за по сахата или пронађу или створе заверу, јер ће их иначе све до врага отерати! „Када већ крадемо новац држави, а оно бар да се чинимо, да нешто и радимо!“ — вели Дезоне.

Крисак (Марковић) ватрен и занесен легитимиста заиста снује заверу против живота конзуловог. Перену дође случајно у руке комадић хартије, на којој су написана имена завереника. Том хартијом тражи себи улаза грађанину Дезонету.

Препредени полицај Дезоне чим погледа хартију одмах похвата све конце завери, онај час нареди, да се похватају завереници, а Перена држи за спаситеља Француске. Крисака са његова два друга (Петровић, Божовић) ухвате. Дезоне мисли сада, да је Перен највештији полицај на свету, па како мора да иде брзо министру, то поверава ухаћене заверенике Перену, да их саслуша, и испита, и да им обећа помиловање, ако се покају и све кажу. Перен је сада тек у свом правом елементу. Говори им од срца тако лепо, да завереницима засузе очи од његова говора. Перен сада мисли, да их је „обратио“ са свим, па их пушта да изађу на тајна вратаоца, којима и он долази министру, мислећи, да завереници за то не ће да иду главним уласком, што се стије жандара!

Овај начин переновог поступања пробуди у Крисаку боље, племенитије осећаје, па не хотећи се неблагодаран показати према министровој веледушности (он мисли, да га је Перен пустио по налогу министровом) окане се завере и Перен заиста спасе Француску — т. ј. првога конзула, али уједно дознаје и то, какву је службу добио од свога пријатеља из детињства. Срамота растужи и савлада јаднога Перена тако, да не ће више ништа да зна ни за свога Јосифа. Једва га умири Фуше, што је био ухода и против воље своје и предаје му декрет, којим се повраћа на стару парохију у своје сеоце. Како је већ то верно карактерисано, што на чистоме небу ове добре душе срдња прелази само као лак облак: Перен лако прашта и радује се, што му је пријатељ из детињства опет добар и племенит човек.

Ова шалива игра написана је још пре тридесет година, али и сада је тако лепа и свежа као кита цвећа данас узабрана.

Представа овога комада била је слаба, па за то не ћемо у интересу самих приказивача много говорити о њој. Једини Ружић показао је у своме Перену, да је уметник, који размишља о својим улогама, и који увек гледа, да нам верно изнесе све особине карактера, којег приказује. Ми смо, гледајући Ружића, упоредили његову игру са игром покојнога Маринковића, који нам у тој улози никако не излази из памети, па смо пронашли, да је Маринковић већ по добродушности, па и по целој природи својој, био као створен за Перена, а Ружић је уметношћу нагнао оно, што му је природа ускратила за приказ переновог карактера.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

31. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 19.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 10. ФЕБРУАРА 1874.

ПРВИ ПУТ:

Р О В.

Позоринина игра у 3 раздела, од Е. СИГЛИГЕТИЈЕ, с МАЂАРСКОЈ.

I. део: Сродство.

II. део: Лажна меница.

О С О Б Е:

О С О Б Е:

Лихт, богати трговац Зорић.
 Лихтовица Д. Ружићка.
 Адела, кћи им Ј. Сајевићка.
 Петар Писаревић, адвокат Недељковић.
 Андра Писаревић, месар у селу, отац петров Лукић.
 Перса, његова жена Ј. Поповићева.
 Јела, њихова кћи Л. Хаџићева.
 Павле Апостоловић, племић са села Пешић.
 Сима, син му, јелин вереник Божовић.
 Дароци, племић, спахија Сајевић.
 Боколи, у служби дароцијевој Марковић.
 Поплавац Суботић.
 Катранди, председник у суду Петровић.
 Зеддени, судија Соколовић.
 Крчмар
 Ђура, слуга Петра Писаревића Добриновић.
 Збива се у Пешти: у једној крчми у керепешкој улици, и у стану петровом и лихтовом.

Лихт, богати трговац Зорић.
 Лихтовица Д. Ружићка.
 Адела, кћи им Ј. Сајевићка.
 Петар Писаревић, адвокат Недељковић.
 Андра Писаревић, месар у селу, отац петров Лукић.
 Перса, његова жена Ј. Поповићева.
 Јела, њихова кћи Л. Хаџићева.
 Павле Апостоловић Пешић.
 Сима, његов син Божовић.
 Дароци Сајевић.
 Боколи Марковић.
 Поплаји Суботић.
 Катранди Петровић.
 Зеддеша Соколовић.
 Жорж, слуга код Поплаја Добриновић.

Збива се у стану поплајијевом, у писарници лихтовој, у крчми и у стану петровом.

III. део: Анђео хранитељ.

О С О Б Е:

Лихт Зорић.
 Лихтовица Д. Ружићка.
 Адела Ј. Сајевићка.
 Петар Писаревић Недељковић.
 Андра Писаревић Лукић.
 Перса, његова жена Ј. Поповићева.

Јела, њихова кћи Л. Хаџићева.
 Сима Апостоловић Божовић.
 Дароци Сајевић.
 Поплаји Суботић.
 Полицајски чиновник Пешић.
 Нанета, аделина слушкиња М. Недељовићка.

Збива се у соби аделиној, на обали дунавској и у петровом стану.

МАРКО СУБОТИЋ излази данас на позорницу овде први пут после своје болести.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.